

EL CUENTO DEL DUMENGE

Número 312

lorC/121

Les Memòries del frare Godofred

NOVEL·LA PER

CARLES SALVADOR i GIMENO

DIBUIXOS DE LEANDRE DURÀ

EL CUENTO DEL DUMENGE

SEMANARI LITERARI IL·LUSTRAT

DIRECTOR: VICENT M. CARCELLER

Redacció i Administració:
Granvia Marqués del Túria, 36, ter.

Subscripció fora de València:
TRIMESTRE, 2'50.-SEMESTRE, 5.-ANY, 10 pts.

D' UNA PELÍCULA

UNA PROBA ORIGINAL

... El temps passava pròdic i seré per a el marquès de Brisa, a qui sa perea de gran senyor el convertia en ú dels sultans marroquís que no es menejava ant els problemes de la vida, ni ant la guadanya de la Parca. Les hores passaven per a ell com una cinta cinematoigràfica, sempre llarga i monòtona, sempre trista. Alguna vegà, de quan en quan, el torvaben de sa somnolencia les súpliques dels desheretats de la fortuna, i els modestes i honrats treballaors de la gran tragedia humana es paraben a vegades a contemplar en gran nostalgia, la mansió senyorial d' aquell gran ricajó.

La Mare Natura havia derramat sos dons, com a mare carinyosa, sobre 'l teniente fiscal Màxim Sans, figura de gran nom en el foro i en les poltrones parlamentaries. Este home tenia sobrè 'l delit i 'ls delinqüents idees particulars, i en sèrta ocasió digué ant un grupo d' amics, en el que figurava 'l marquès:

—Tots els homens som lladres potencials. Quant la necessitat mos acosa, acabem per cedir sempre. El mateix marquès de Brisa, que 's la austeritat personificà, burlaria els camins de la llei, si aplegara a vore 's sense 'ls seus quantiosos bens.

El marquès, un poc picat per les paraules, per eixemples de gents honraes que caien en el delit, les quals li presentava el fiscal ant sa vista, i per la burla que feen sos amics de sa falta de voluntat i de son amor a la holgança, apostà una forta cantitat a que ell era capàs de viure una temporà en el insignificant jornal del obrer més pobre.

Fon acceptà l' aposta, segurs els demés de que home tan amic dels plaers i comoditats que dona la riquesa, difícilment podria prescindir d' ella.

Al aplegar el dia i l' hora convenguda, el de Brisa es despedí estoicament de les vanitats mundanes; als pocs moments de confiar a la custodia del teniente fiscal Màxim Sans, tots sos recursos pecuniaris, el marquès escomençava a intentar adaptar-se a sa nova vida.

Molt de treball li costà acostumbar-se a les privacions i a la miseria. Les málregues de palla d' aquella casuja que habitava, li llastimaven les carns; el menjar li pareixia detestable. En aquell modo de viure, conegué a uns sers extranys, que ni sixquera sospejavèn sa fastuosa vida d' avans. Eren en sa majoria obrers, que renegaven de sa

pobra esclavitut, sugectes a la màquina devoradora de sa existencia miserable. També s' encontrava allí la vivaraxa i menudeta Melsa, que estava soles en lo mon; pero sa orfandat no era un obstàcul per a que la miraren en carinyo i ternura els demés companyeros d' hospedage.

Melsa guanyava sis pesetes a la semana, i tenia que gastarse cinc i mija en les coses més absolutament indispensables. I ante estes pobres vides, el marquès escomensà a compendrer que un home pot robar, sense ser un lladre de profesió.

En son nou viurer, el de Brisa entablà amistat en Mari, una d' eixes xiquetes novelesques que subyuguen per sa hermosura i per el misteri de sa vida indescribable. Sense donarse compte, el marquès escomensà a notar que son cor llatia desmesuradament per aquella dona. I per primera volta, el home escéptic, el home aburrit, escomensà a interesar-se per algo, i en el fondo de s' ànima, el amor fon com una compensació a son viure miserable.

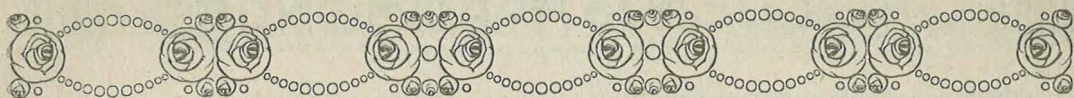
Aquelles chents que habitaven en ell, que substituïen hui a ses antigues amistats, vivien al marge de la llei, i a menut sufrien injusticies dels esbirros de l' autoritat. I estes injusticies, que sent ric no 'l sublevaren mai, sacudien s' ànima en nobles i generosos sentiments.

En tant, Mari vivia una vida misteriosa, que duia preocupats a tots els companys del marquès. Hasta que un dia, un supost delit la portà a la presó. Incapàs de resignarse a pedrer a la dona que idolatrava, el de Brisa tratava en totes ses forces de llibertar a Mari; pero li faltaven els dinés, la base principal per a intentar la salvació... I el destí de Mari li va surgir la idea d' apoderarse violentament de sos propis dinés, tancats en la caixa del teniente fiscal Màxim Sans. El robo se portà a cap, pero no fon necessari. Mari era inocent i aixina se declarà en la sala. Entonces, el marquès, en gran nerviositat i emoció en la veu, li digué al fiscal:

—He guanyat l' aposta, i li done a vostè les gracies per la lliadó que indirectament m' ha donat. El dolor humà, eixe espectàcul trist i cruel, mos ensenya a ser humanitaris i més justs.

El marquès de Brisa i Mari s' han casat i viuen més felisos que quicà les families més encopetaes de nostra aristocracia...

I aixina, un home, com molts, que tenia la

Les memòries del frare Godofred

ENVIO:

A la Penya «Drac-Alat» per llur enlairament.

CARLES

L' antre

Era una nit sense estrel·les; del cel baixava una sopor asfixiant; la ciutat on passà l'escena que a descriure-vos m'atreuixc, era envòlta per misteriosa obscuritat; els carrers estrets i esbarosos eren tan solitaris, que apenes passava un'ànima, empero la meua, que va sortir a la via quan des de la catedral baixaren solemniais les dotze campanades de la nit. I aquestes dotze guspises que al carrer em feren eixir, allunyaren dels aquellarres als Esperits del Mal, fent-los amagar en llurs tenebrosos caus.

El meu pas era vacil·lant, i sols s'esdevenia ferm quan la resplendor del llamp en senia l'atmòsfera en momentània foguera, i s'allumenaven la ciutat, la serra i el plà, que s'extremien cada vòlta que 'l trò pareixia descarregar el seu ímpetu.

Al deixar jo una cantonada, vaig vorer com s'amagava, presurossa, un'ombra dins d'un casal. Llavors, lo meu còr començà a batre desacompassat; els muscles me feen recular i la faç bullia candenta. Avanci, i quant una exhalació allumenà per complet el carrer, reconeguí un pati: era el de la casa on jo anava.

Passí el lllindar, i em vaig fer com el marbre, quan per art d'encantament surtí un home al meu davant i em preguntava amb gelosia:

—¿A qui busqueu?

—A Saturne.

—¿De quin Saturne parleu? No és aquí Saturne, bon home.

—Puix es precis que estiga ací.

Callà asombrat el guaita, i jo cobrí la serenitat que 'm mancava. I recordant la nostra senyal de conjurats, vaig extendre el meu braç dret paral·lel a terra, i amb veu majestuosa exclamí:

—Soc i seré.

—Soc i seré—me contestà 'l interlocutor extenent lo braç com jo.

I acte seguit tancà la porta amb forrellats d'important grossària; i donant-me una careta, amb la qual em tapí la cara, me digué més amorós:

—Seguiu-me.

Avanci resolt com si fora a ma pròpia llar, puix coincidien quantes coses allí vea amb les dades que de l' antre tenia. Una escala; ara un corredor; despres una porta que s'obri misteriosament i que 's tanca amb estrèpit, deixat-me en una estància obscura. El lleu remor d'un es passes que s'allunyen i una veu que d'improvis enraona:

EL CUENTO DEL DUMENGE

— Ombra que entrat haveu, ¿quí sou?

Una persona, quan es confia, respira tranquil·tat; així jo. Pero quan es tanca a ú en lloc desconegut, obscur, de dimensions inconegudes, i quant et creus ésser asòles allí, eres interrogat per una veu que no sabs d' on partix, clarament, el commoures, el quedar fred, el no poder parlar, es còsa natural que passe, per la valor, per la virilitat que ú tinga. Callí, puix, sudorós, i la veu tornà a dir:

— Ombra, ¿quí sou?

Una tremolor agudíssima me tragué d' aquell espasme i contestí:

— Lluna. Soc i Seré.

— Soc i Seré—me contestaren. I tot seguit:

— Seguiu-me.

S' obrigué un' altra pòrta i passí a un saló d' amples dimensions, al-lumenat per un llum de poca potència i que solsment fea distingibles qualques ensers i vagues ombres que semblaven embruixades persones que cautelosament voltaven passives el dèbil llum.

Aproximat que fon a les ombres, me donaren cadira i m' asseguí. Erem vuit; ú de tants, el quefe Saturne, i ocupava una més alta cadira darrere la taula en la que 's distingien uns llibres i unes botelles.

Adhuc tronava; i el trò de colossal estrèpit fea correr convulsa la sang dels reunits. I com a una ordre, ens arrimarem uns als altres fins formar una pinya. I llavors, la veu de Saturne:

— Ja estem reunits. Abans de saber per qué, sapiam les noves que cadascú porta del seu país.

Una ombra s' alçà; omplí un got d' escumant cervesa; begué d' ella i exclamà:

— El poble presenta la raó contra la fé.

I 's sentà. Un altre conjurat, després de beure cervesa, digué:

— El jesuitisme tremola davant nostres propòsits; prompte vorem desapareixer aquesta secuèla que oprimix al pòble.

Un tercer feu lo que 'ls anteriors, i...

— ¡Triomfarem! El poble demana pà i llibertat.

Me tocava parlar a mí; dir com s' encontrava allavors nostre Estat: Parlí freturós:

— ¡Els que prediquen justícia no la complixen. Hi ha que aniquilar-los! Les presons, plenes son d' ignocents; hi ha que lliberar-los.

I la sala restà un moment en un silenci aterrador. Després, els conjurats enraonaren amb veu baixa, mentres el quefe Saturne cruixia les dents desesperat. I m' asseguí en la cadira pensatiu.

Altra ombra omplí el got, begué i parlà clarament:

— La llibertat d' acció avança amb lo progrés.

Nova ombra, i...

— El pòble enter vol venjar-se de l' opresor.

L' ultim conjurat, després d' apurar la cervesa, exclamà:

— De la reacció hi ha que pendre terrible venjança.

El silenci tornà a invadir el saló. L' huragà fea cruixir les portes i el trò retombava en lo casal.

— Hi ha que obrar—digué 'l quefe Saturne.

I tots a una, com si forem el ressó, contestarem:

— Hi ha que obrar.

— Som juramentats i serem fidels a la Santa Causa, ¿veritat?

I contestarem tots a una:

— Serem fidels.

EL CUENTO DEL DUMENGE

—Puix atengau—digué—i els ulls li se feren vius i saltons, les dents blanquíssimes grinyolaven furioses, i sa veu falaguera es va dir:

—Atengau. Un poble demana venjança. Hi ha que pendre-la. ¿Qui? Un de nosaltres. ¿Com? Ja donarem ordres. Es precis que d'ací ixca el deslliurador d'un poble. ¿Complireu sia qui vulga el destinat?

I allargant el braç en posició paral·lela a terra, contestarem tots:

—¡Complirem!

—No hi ha que respectar ni vides ni hisendes. Destruim sense parar. Que la nova generació no encontre 'ls edificis que avui anomenen Llei, Justícia i Religió. Destruim-ho tot per a crear-ho tot. Ensenyem al poble a lliberar-se dels rics. Digam al poble que son víctimes de les hienes patronals.

Destruim les iglesies; matem la fe.

Fem desapareixer el jesuitisme, que és la base on s'apoya la falsetat.

Donem el pa que necessita l'estomac i la llibertat que necessiten les accions.

Que desapareguen els falsificadors de la justícia; que lliberten els ignocents.

Proseguim amb lo progrés, que ell ens ha servir per a convencer al mond.

Als opresors, donem-los mòrt.

Sapiau que 'l major enemic nostre és la reacció, 'l obscurantisme, l'honor, la pàtria. Nostre tri-lemma és: Educació, Humanitat, Virilitat.

I...

La veu de Saturne callà. Llavors, tragué una bosseta de couro i tornà a dir:

—Sortejem qui serà 'l hèroi. La bolleta negra serà la venjadora.

Tres conjurats tragueren bolleta blanca. ¡Ai de mí! Al traure jo la mà de la maleida bossa, entre 'ls dits portava una petita esfera de banús. ¡Jo era el designat! ¡Jo, anarquistè pràctic!

Cada volta que ho recorde, te demane perdó, ¡Senyor meu!

I quan vaig quedar solt d'entre els conjurats, el quefe Saturne em digué:

—Anirás a Rússia per matar el Tsar. A Moscou trobarás el Comité Secret; ell te donarà ordres completes i terminants. I... ara, pren.

I me donà un feix de billets.

—Saps que tens que salvar Rússia i pot esser el mond sancer. Teua es la glòria de fer baixar a la fossa a ú dels més grans opresors. Sies grand, sies fort, sies viril i teua serà l'immortalitat.

Se obrigué la porta, i al sortir jo al carrer, un llamp me deixà orb per uns segons, fins que un trò estallà sa furia; la pluja escomençà a banyar la població, i l'huragà, entonant llur himne aterrador, pareixia mormorar un castic per els atreviments de l'anarquia.

La Comedianta d'ulls de color de mar

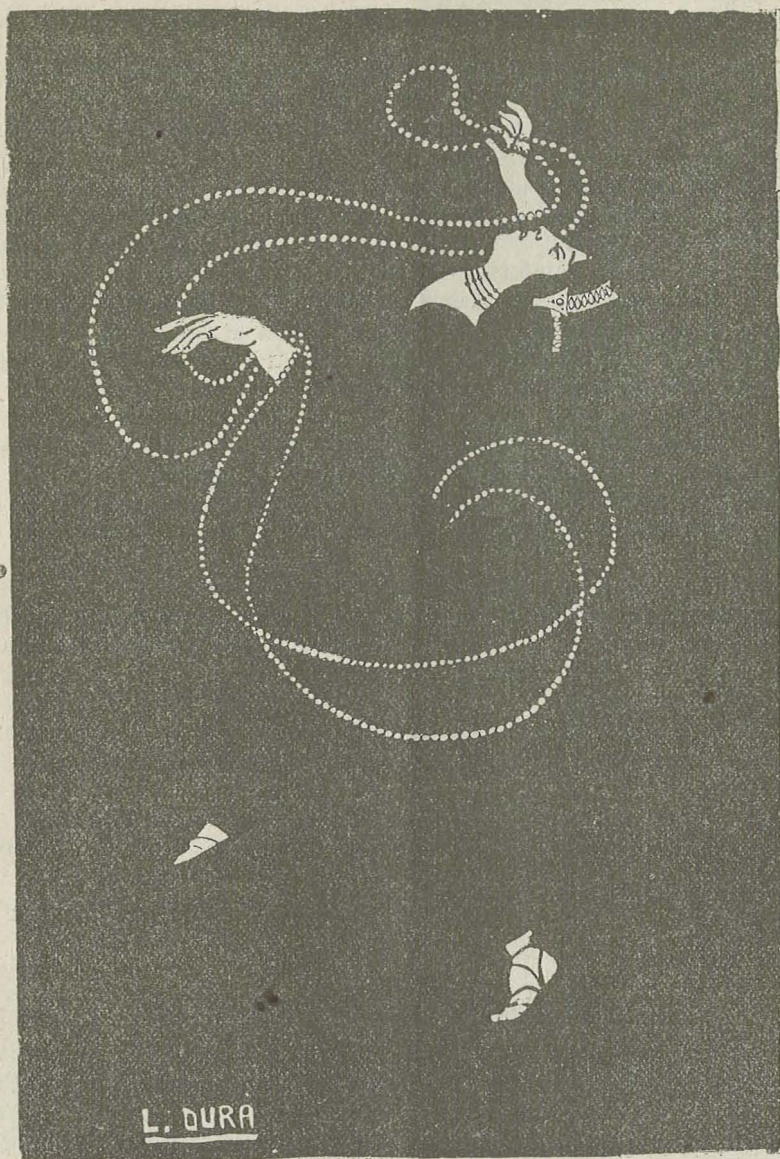
Després de visitar a Moscòu, el Comité Secret revolucionari, que 'm donà tota classe de facilitats per a evadirme en efectuar l'atentat, em trasledí a Sant Petersburg. Sentia fred; els carrers, espaiosos, semblaven ventisquers on la neu llua sa blancor. Bullia en mon cervell la espantosa tragedia i ovirava el resorgir del poble rus al desencadenar-se del tirà. I ovirava alçar-se magestàtica l'imatge del meu ésser, que com un Jesús de Naçaret—perdona 'm, Crist—deslliurava a un mond.

Sentia fred; un músic-hall m'oferia llurs encants, i per a oblidar maquinacions danquesques, entrí al saló.

La concorrencia era nombrosa. En una llotgeta, uns estudiants ukranians, d'escuà-

EL CUENTO DEL DUMENGE

lides faccions, apuraven cerveça alemanya; pensi en els deixebles de Gorki. I quan m' havia sentat en la llotja més propera ad ells, puguí vorer com ú llegia «Iskra» («L' Espurna»), que l' intel·lectual Lenin publicava allavors, des de llur expatriament.

Pensi esser rodejat d' espies per guardar-me o per venjar-se si havia recança del meu malfet. Els estudiants conversaven amb veu baixa; pero oi clarament com el que llegia «L' Espurna», digué:

EL CUENTO DEL DUMENGE

—¡Victòria! El Lleó Trotski y és a Viena a una llibreteria. ¡No essent a Sibèria, s'apropa el dia de la Rússia Roja!

Llavores la cortina del escenari partí les teles; el públic se refermà en llurs localitats, i una dançarina es presentà al públic, Els estudiants revolucionaris abandonaren el saló, commosos, riallers. Adhuc els recorde amb ses cabelleres revoltes, com les de Carles Marx.

L'artista eixecutava uns balls russos que entusiasmassen al públic. Al terminar, coronaren amb forts aplaudiments, a la dançarina, i es retirà joiosa als bastidors.

Després... l'orquestra feu sonar vibrantes notes del Mediterrani; eren acordes que coneixia, que 'ls havia vixcut, i mon esperit s'exaltava, mentres la multitud, indiferent, esperava a l'artista.

¡Al fi! La Comedianta entrà l'escenari, taconejant. Vibrava son cos com un cascabel, i llurs carns, poc sugectes, tremolaven en màgic espasme de lúbrica passió. Avançava sobre les taules, i quan al prosceni fon, mirà a totes parts, i reconcentraní son esperit, llansà de sa petita boca i amb un castellà agitanat, una cobla valenta, tota de promeses d'amor; oferia turments i falaguers acaronaments. El públic enraonava sobre l'art de la Comedianta, mentres ella, taconejant, recorria novament el taulat en revolada de papallona. Jo, sol jo, l'aplaudí frenètic, emocionat i dret, en mig d'aquells septentrionals, de passives actituds, front a una dona tota foc, tota passió.

Als càntics seguiren les dances, i la Comedianta, artista de rassa, es retorcia magestuosa, fent ondular llurs agraiades formes, que prenien, al voltar de les gases d'atzur, disfuminades línies de plàstica venusor. Les perles que abillaven son desnud, al entrejocar-e, daven l'efecte de milions de besades que florien a ran de sa carn.

Les gases, al voltar a l'entorn de l'artista, la nimbaven fent-la apareixer com una pèrta dintre etèries balbes.

Sens guardar que finara la representació me trasledí a son *camerino*, i allargant les meues mans amb sincer afecte, li demostrí la joia que sentia per trobar en aquells indrets una espanyola que 'm fea sentir miraculosament l'absència de la patria.

—Es vosté un oasis al mig del desert. ¡He vist l'Espanya!

—Mercés, mercés—repetia ella amb una somrisa de glòria, de triomf.

El públic continuava aplaudint, i ella, la Comedianta, agraida i plena d'orgull, es disposà a reixir a l'escenari vestida de llauradora valenciana amb la més clàssica roba. L'orquestra començà la Xàquera Vella i, sempre somrisenta, em digué l'artista:

—¿Vols passar a les dos del matí a per mí? Parlarem d'allà...

I surtí a l'escenari, al compás de la més valenciana música.

¡Parlar d'Espanya! ¿Per qué no, si tal volta seria aquesta l'ocasió de despedir-me d'ella? ¡Espanya! Terra apartada de redempció. Terra oprimida i opresora... ¡Parlar d'Espanya! Sí; li diria l'horror que 'l meu còr sentia per l'Espanya al no vore-la lliure, governada pel comunisme, dirigida per l'anarquia. Li diria que esperava que un gloriós dia la revolució faria el miracle, i que llavors, solaments llavors, l'Espanya restaria gran i lliure.

Entrí al restorant del músic-hall. Al terminar el sopar posí atenció a les carcalladejants veus que a través de la paret s'oien, i preguntat que fon el cambrer, me contestà:

—La Comedianta, altres artistes de varietats i escriptors i el milionari Aprat-Kine estan sopant ahí.

I les veus eren sempre joioses, com si vullgueren burlar-se de la meua tristor, o com si demostraren amb negligència, que el viure és fruir gojosament de la vida.

Renovació

Al despertar mirí al meu voltant i la vaig vorer adhuc. Però, ¿era ella la Comedianta? i, ¿era jo, jo mateix? Me tocava la cara, el costat, i m' encontrava un altre. Me pareixia haver perdut anys. Una tremolor s' apoderava de la meua carn, que bullia candenta al contacte de la nuesa d' ella; de la Comedianta, que dormia una nit de voluptuoses sensacions; una nit en la que havia posat tota la seua joventut, la seua glòria d' artista. Els seus besos anaven trocant els meus desencants, transforman-los en utòpiques aspiracions; els seus abraços ofegant les desilusions, creant màgiques esperances de vida. Els espasmes amorosos m' havien fet vore 'l terratremol d' un mond que finix fins al crisol que tot ho purifica, i els seus sospirs havien fet naixer al desert de la meua existència flors i perfums per acaronar-la i fer-la agradable i ditxosa per viure.

¡Jo, no era jo! I ella, ¿era la Comedianta?

Me pareixia vorer damunt del llit lo sol que ansiava—eixe sol que llavors sols oferia sang de nissaga reial, foc que destrúix, juraments, explosius;—mil dantesques idees més que s' acumulen al cervell fent-lo vacil·lar en folles aspiracions.

¡Jo, no era jo!

Havia entrat al meu cos l' ànima voluble i aristocràtica de la Comedianta i havia fet renaixer les visions dels diuit anys, en els que la vida no és més que un jardí barroc on esclaten flors de tota bellesa.

¡Jo, no era jo!

I pensava que ants de quaranta vuit hores la Rússia seria lliberta per implantar una democràcia comunista; que 'l eixercit estava esperant l' hora de cridar: ¡República!, i que 'l vent que desfaria un imperi era el compliment del meu missatge.

Però...

Mirant a la Comedianta que m' havia impregnat vida, sentí horror. No devia, no podia abandonar lo meu lloc de venjador. Era precis allunyar-se d' aquella ciutat que, captivant-me, captivava a tot un imperi.

Pensí anar-me 'n, fugir, abandonant la carn de plaer que tan bella descansava d' una bacanal d' amor. I al saltar del llit, la Comedianta es va llevar també, i tota nua, obertes los braços, besant-me apassionada, desgranà la música de llurs paraules que 'm dien amors com promeses de mare quan acarona a son fill desgarriat.

—Vine, vine a mi, que soc estrel·la d' un firmament sense llums; vine a mi, que soc lo far que anhlen los navegants en tempesta; vine a mi, que soc lo sol que vivifique, que done calor, que done esperança, que done tranquil·tat i pau. Consòla 't; el temps ha passat; seca les llàgrimes d' eixos ulls que son els miralls dels meus ulls. El temps ha passat, i adhuc te pots salvar. Fuixcam d' ací. Jo soc la teua guardiana. Vine a mi i no penes. El Tsar ha descobert el secret de l' atentat i han empresonat al Comité. ¡Tú asoles vius!

—¡Impossible! ¿Qui t' ha dit que jo...?

—¿Qué tú eres a Sant Petersdeurg per assessorar al Tsar? Tú me ho confiares anit entre besades i sospirs d' amor.

—¿...?

—No 't donaves compte; eres anonadat de la meua carn i jo t' atolondrava més i més amb expansions eròtiques. Mentimentres, lo teu verb, foll, día d' humanisme, i me ho has revelat tot, tot; la reunió a Terol, on fores designat per a vindre a Rússia; la reunió de Viena, a la llibreteria d' un àcrata que és «un revolucionari cosmopolita, sens pàtria, ni religió, ni raça», com tu mateixa em dices; la visita a Kovno, la noble ciutat lituana on t' haveren delatat a la justícia, si el president de El Sol no fora tan gran

fill de la sotsmesa Lituania, la escarnida, vilipendiada i desquarterada pel tsarisme. També m'has dit quí t'itaria demà la bomba per a llançar-la al pas del Tsar en inaugurar l'Exposició. ¡Foil! ¿l't creus superior a un régim?

Aquest matí uns soldats, aquartelats, han donat el crit de «República Roja», i els fidels els han mort a trets. A l'Universitat, uns estudiants han clamat per la «Democràcia comunista», i els cosacs els han mort i han pres militarment la ciutat. Han afusellat a mils; tenen empresonats als Comités Rojos d'aquí, San Petersburg, els de Moscou i els d'Odessa. Sols tu manques. I han estat aquí per trobar-te, pero he sabut dir que vixc asoles, que soc la Comedianta, artista espanyola; i ara, restes lliure, mercés a la narració que m'has tet avinent, al començar la voluptuosa nit d'amor que hem ofrenat a la carn.

—¡Fals, fals! ¡Jo res t'he dit d'un atentat! ¡Jo res sé d'un assassinat reial! ¡M'has fascinat!... ¡Jo, no soc jo!...

—Vine, Godofred, vine.

I després d'enrollar-me un gaban de pells, me feu mirar al carrer, obrint la ventallada d'un balcó.

Nevava. El cel era gris, tristó. Pel carrer patrullaven els virinosos cosacs. A cada cantó de carrer, uns canons apuntaven a l'ignot,

—Ha fracassat l'atentat. Salvem-se—diguí pres d'ira.

—Salvem-se—me contestà somrisenta i triomfadora la Comedianta d'ulls de color de mar.

La Comedianta i el caracter de la Comedianta

Sentada 'l *canapé*, la Comedianta cruixia les dents i em mirava amb rabiós parpalladejar. L'escot de llur bata deixava al descobert la blancor de coll i pits; la daurada cabellera, auriolada més i més per enlluernadores pintetes, deixava asomar els solitaris de les petites orelles; llur nerviositat fea treure dels solitaris, raigs de diamantines llums. Los llabis martirisava 'ls per les blanques dentetes, i les mans, senyorials i polides, desfullaven els petals d'un manoll de clavells.

La Comedianta sentia asco de mi.

Havera volgut que jo, oblidant-ia, l'haguera deixat correr a son antoix per músic-halls i cabarets, rient sempre sa pletòrica vida de dona esplèndida d'hermosor. Havera volgut viure a ple París, la bacanal borratxa d'una vida feliç.

Pero jo ho impedia; jo, que enamorat d'ella, no m'apartava ni una estona del seu costat; jo, que la comprometia vivint amb ella, puix la policia ens buscava als dos adonà de que 'l anarquista Lluna no era escapat de la Rússia junt amb una dançarina espanyola.

¿Veen per qué detestar la Comedianta de mi? Ella ja no podia actuar amb son antic nom, puix fora empresonada al moment. I amb aquesta vida, impossible per a ella, creixia a son esperit l'aversion vers la meua infinita amor. Eren a son cor tot un estol d'amargues acusacions, que prompte esclatarien, vessant l'odi que reconcentrava. Per aixó grinyolaven 'es seues dents, i els seus ulls me miraven virinosos, i les seues mans destrosaven los clavells, que caien semblant l'anguniosa desfeta del meu cor, deixant-me la sabor d'una dolenta existencia, més penosa, si cab, que la que fins allavors passava

¡Si poguera oblidarla! Pero...

¡Si al desert d'una vida, encontrí l'oasis de la seua carn! ¡Si en los dies que verament perillava ma vida, encontrí en ella 'l escut que 'm guardà de tot perill! ¿Cóm no voler-la? Si el seu cos és depossitari dels besos d'una nova passió; si en los espas-

mes d' amor he vist la seua joventut, i ella m' ha enfortit i regenerat i fet comprendre que al mond hi han horitzons de pau i de quietut; si els seus abraços han ofegat les tenebres d' un adolorit caminar per les utòpiques renovacions d' humanitat, ¿cóm no recordar-la, si jo era orb, i ara veig que amor és vida i suara, que amor és felicitat?

— ¡Puix m' has d' oblidar! Ants de conèixer-me, jo era lliure i tu esclau: avuí soc jo l' esclava. No puc eixir dels caus dels hotels; passe als ulls de tothom per una dona vulgar; vixc amb l' anarquiste Lluna, que dins d' un mes, d' un dia quisà, d' una hora tal volta, serà jugat per regicidi frustrat... i jo, ¡horror! junt ad ell, per encobridora, per revolucionària — qui sab —; ni puc cantar, ni dançar als ritmes de l' oïquesta d' un saló de varietats; no puc viure la meua vida d' artista, de dona, la meua vida de joventut. ¡M' has d' oblidar!

— ¡...!

— Sé que me vols, que per mi sofriries... ¡Oh! és impossible. Recorda que jo 't salví a Sant Petersburg; puix bé, salva 'm a París. Tranquilitzà la teua vehemència; tranquil·litza el meu plaer de fruir per el mon lliure, folla, perduda, pero tal como vull. La meua mare me va aconsellar millons de vegades, lo inconvenient d' aquesta vida de dispació, i no ha conseguit res... ¡i apleguí a abandonar-la! ¡Si a ma mare no li fiu cas!...

Veste 'n, fuig, oblida 'm, mata 'm! Jo sols vull que desaparega la teua imatge del meu davant.

Jo, els ulls a terra, atenia impacient la venjança. Ella continuava, escopinant:

— Eres un malvat. M' has robat la llibertat. ¿I tu prediques la llibertat? ¡T' odie!

¡Bah, la llibertat! ¿Qui creu en ella, si l' amor el té encadenat?

I escopinava:

— ¿No tens dinés per a fugir? Tin, empenya-ho, ven-ho

I tirà a terra uns collars de perles. No m' amoiní. Li deixaria passar la estona de crisi que l' amargava. A la nit, com a bons aimants, ens oferirien nova volta l' exaltació de la carn.

Pero ella, alçant-se, me indicava la porta.

— ¡Veste 'n!

Era magestuosa. Pareixia una fada senyalant la porta de la glòria. De portar al cap el gorro frigi, haverà semblat una estàtua de la República. Mirant sa gallardía, era un botxí pròxim a executar.

— ¡Que avisaré a la policia!

Si alguna vegada he sentid pànic, fon llavors. Una corrent freda 'm sentí a la columna dorsal que me feu tremolar.

¡Avisar a la policia! ¡Ella! ¡La Comedianta!

Perguí 'l esme i caigui a terra, mentres me llançava malediccions.

¡Adeu...! ¿I fins quan?

Quan me despertí ja no era al llit la Comedianta. ¿Sería una revelació? Les portes del balcó, entornades, deixaven passar una tan dèbil claretat, que la penombra de l' cambra era amodorrant. Me incorporí. La cambra tenia una quietud impròpia de nosaltres. Sobre 'l *canapé*, unes saies de seda i unes sabatetes xinesques. Sobre la meridiana, la bata de dormir. En el tocador, en desordre, pintes, perfums i les capsas de pols. Al joier no eren ni els anells ni arracades d' us diari. Les caixes de roba eren desaparegudes. Sobre 'l escriptori, un paper escrit.

Tot em revelava un abandonament.

EL CUENTO DEL DUMENGE

¿I la meua exaltació? No 'm martiritzava, ja que 'ls nervis, en aquell moment, no tenien forces per un plor, ni per un arranc d' home menyspreuat.

Jo era asombrat, i no obstant, discorria seriosament.

¿Qué, ha fugit? Millor. Així sempre serà ella la que retornarà. Creuaren per el meu pensament els llocs on la podria vover ballar, i formí 'l propòsit de recórrer tots los salons de París del genre de varietats. ¿Acás la lletra que havia deixat me trauria de dubtes? ¡Ba! ¿Per qué llegir-la, si amb ella aniria estampada l' última expressió d' un ódi? ¿I si además de açó dia altres còses? ¿I si volia noves proves de la meua amor? Començaven a interessar-me les quatre retjes que deixà sobre la taula. ¿I si no havia fugit i tan sols era a passejar sa nerviositat a l' hora del matí i dins d' uns minuts ja estaria al meu costat? Llavors, la lletra que escrigué no seria més que la falaguera esperança d' un mes nou llaç amorós apartat de temors i penes.

Quasi joïós m' aixequí del mullit *canapé*, mig-rientme per aquest últim pensament, i junt al balcó fiu ràpida lectura. La desilusió fon tan gran i violenta que, mustic, no acertava a fer prejuins sobre 'ls resultats de la separació.

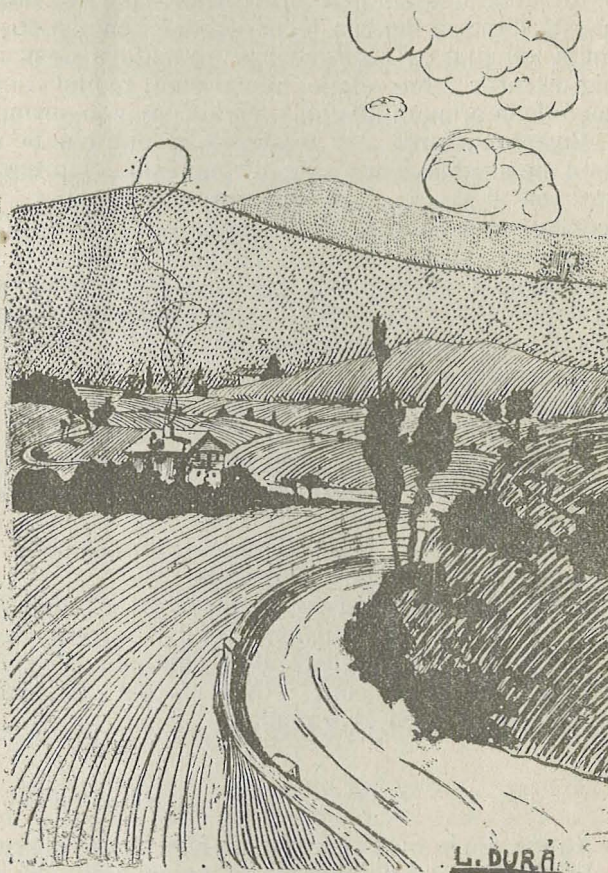
La lletra terminava així:

«¡Adeu...! ¿I fins quan?»

Per els cambrers vaig aver que la Comedianta—¡la maleïda Comedianta!—era fora del Hotel des de les sis del matí; pero el porter fon enterat de que un automóvil que esperava llarga estona, s' emportà ad ella i que un senyor d' edat avançada esperava inquiet dintre 'l auto.

La Comedianta tenia pagat un mes d' hostatge per mi. ¡No era mester! En el primer tren que ixquera vers l' Espanya—després d' arreglar la documentació que 'm calia—me apartí per sempre de la França. ¡Un adeu! a París, que impávid havia presenciat el enderrocamment de la meua infinita amor, i el tren ixqué de l' estació devorant quilómetros...

Al creuar la frontera francesa, una mena d' optimisme me feu respirar més tranquil. Ja era acaronat pels invisibles braços de la Mare Iberia. Pero prompte caiguí novament en l' angunia quan atravesava les Castelles ermites i seques, tot montanyes pedrades i cantalars que 'm depremien l' esperit. Els rius corrien com torrents d' aigües rogenques, arrastrant terres de labor que devallaven per encegar els ports de mar.

EL CUENTO DEL DUMENGE

No es veien fàbriques; sols terres de secà per a blats; ni canals, ni centrals elèctriques que és d' on ix el millorament d' un poble. ¡Oh, la Castella del centralisme uniforme i acefall!

Torní a pensar en l' Acràcia, la lluita i la sang. I és que a Espanya, qui és asomat al mond, o és un rebel o un castrat. ¡Dona tanta ira esser governat per la inercia!

El tren me feu veure grans extensions de terres destinades a du-la: a unes, pasturaven toros de lidia, i a altres, tota mena d' animals de caça. El Flamenquisme és el déu d' aquestes terres—pensí. —I l' imatge del jove Noel es presentà als meus ulls, que, llagrimosos, vaig cobrir amb les dues mans tot dient-me:

—¡Vergonya! ¡Terra servil!

Quan el tren entrà a València, a una estació pujaren al departament en que jo vijava uns senyors que parlaven en valencià. A les primeres paraules que vaig oir, me 'n adoní que era ja a terra meua i que en valencià parlava quan era xic; que 'n aquesta formosa llengua feem els jocs i en ella ens barallavem; en valencià tractí, durant la joventut, d' obrir-me pas en mig les desventures; en aquest maternal idioma vaig discurrir sobre religió, humanisme, capital i anarquía. I ara, al tornar a oir la dolça cançó de la primera llengua, sentia com algo sustancial naixia al cor, i era el patrisme.

Respirava força, per si adintre mi entrava la valencianitat de la terra, i un altre mond me semblava recórrer. L' impresió del primer taronger que trobí m' arrancaren llàgrimes d' alegria. I els oliverals, i el arrós, i l' hòrta tota. ¡Oh terra meravellosa, feconda i treballadora! Mai n' havia vist com tú. ¡Oh la morta Castella, quant diferent i migrada i extranya n' eres! Treballa i seràs gran. Treballa com la Valencia i llavors seràs digna d' anomenar-te germana. Si la meua exquisida terra te servix d' eixemple i et depures, jo et benediré, jo que soc trobat al oasis del desert de la meua vida, després d' esser un vianant pel mond.

Paréntesi

L' idea de patria va naixer en mi al comparar Valencia amb la resta de nacions.

La patria no es la terra ferma asoles, sino el mar també, i el aire, i el cel, i el treball del hòme.

A Valencia trobí la terra i el geni diferents del mond sencer, i diguí: cert és que hi han patries; la meua, Valencia és.

I al rememorar en aquest paréntesi de les memòries el cambi d' idees que jo mateixa he sofrit, m' encontre equànim i lógic al terreny ideari que avui soc.

La Comedianta m' apartà de l' anarquía i Valencia m' ha apartat del universalisme, empero no del humanisme, coses les dues extremadament opostes, puix l' una és pura utopia i l' altra vera realitat.

Solitud

Xàtiva fon lo meu refugi, i la vella ciutat m' acullí maternalment i acaronadora.

En ella i los seus voltants era jo un gran senyor d' extravagants aficions, puix lo mateix m' enfonjava a un arxiu per desempolsegat pergamins, com surtia a cavall per la carretera, fent trotar a la Vermella, l' egua roja que 'm comprí per passejar.

No me fíu tractable a la gent. Desde 'l hort, al mig del qual tenia la vivenda — un xalet versallesc tot voltat de taronger—eixia a les escursions, ara al castell, suara Rivera aball.

Poques, escases voltes aní a pendre café als Casinos de l' Albereda. Fruia més de passejar pel mont fent visites a les no llunyanes poblacions, a les fonts, respirant

EL CUENTO DEL DUMENGE

tranquilament la solitu de la vida de camp. Unes vegades, sentat sobre un roc en la vessant de quantsevol montanya, mirava les núgols com, creuant l' espai, prenién fantàstiques contorcions; i llavors ella, la Comedianta, acudia al pensament i una crisi passional interesava lo meu amor i un anhel per trobar-me junt ad ella me martiritzava el cor. Altres vegades, per la nit, quan desvetllat per record imperdurable d' ella m' asomava al balcó a contemplar el paisatge allumenat per la lluna oint embelesat les suaus remors de la Naturalesa i fixava la vista en les llums dels apartats poblets o caserius que semblaven cucs de foc escampats per sobre l' hòrta feconda, llavors me semblava que 'ls ulls de color de mar de la Comedianta s' havien escampat arreu del mond per fer-me perene el recort.

En les nits brunes, jo alsava els ulls al cel i m' encantava contemplant el Camí de San Jaume, o l' estrel-la que pareix fugir de la cuberta sideria per baixar a la terra en busca d' un cor enamorat que abrussar i reduir-lo a cendra que ha d' escampar el vent. I les remors dels arbres, i el càntic del rossinyol i la cobla d' algú que fea sa via, me evocaven recorts desgraciadament per afligirme més i més i passar la vida de camp enfonsat en dolorós rosari d' espines.

¿I on anar? Fins pensí abandonar tota comunicació en les persones buscant una cova on viurer una solitud completa, oblidat del mond, per vover si al mond oblidava: pero allà a on jo fora, allà continuaria l' imatge de la Comedianta torturant-me, i ma vida, cada vegada més penosa, se doblegaria per fi a una mort espiritual. I de les morts, aquesta és la més paorosa: viure sense ilusions ni esperances, és la dolenta mort del vençut.

¿Anar a una gran ciutat? Les diversions m' haveren fet més trist; i per altra part la justícia capturant-me, m' havera aplicat tota la rigor de la llei.

Pero..

¿I ella? ¿Cóm vórela sense eixir del meu voluntari aïllament, ja que la Comedianta viuria les bacanals per les més populoses capitals i fins per l' estranger? ¿Cóm trobar-la? ¿Cóm parlar-li? ¿Cóm dir-li les angunies de l' absència?

¡Oh dolor del abandonament! ¿Quan acabarás de torturar?

Doloria

Aquell jorn, vaig dinar a un bosquerol que hi ha poc després de Novelé, a dreta i esquerra de la carretera que desde Xàtiva conduix a Ontinyent. La Vermella, l' egua roja, l' única companya que prenia per a les excursions, havia pasturat tot lo matí mentres jo llegia baix d' un pi la formosa novella «Los trabajadores del mar», del profund Víctor Hugo.

El dia era calorós; l' arrós de la Rivera començava a pendre la calor de les espigues granades.

A mitja tarde, i per gandir del ventijol de mar, ginet sobre la Vermella pugí port amunt, fins la venta que dalt lo coll de l' Ollería obri ses portes als vianants. D' allí, el panorama que 's divisa és delitós. Tota la Rivera alta amb los tarongerals a la dreta i les oliveres i vinyes a l' esquerra, i un innombrable estal de poblets que pareixen guardats pels campanars altivols com guaites en guerra. Al cel, nues nugolades de acotonada blancor bogaven l' atzur; el sol, declinant sa quotidiana carrera, les guarnia maravellosament amb un festó de llum.

El sol havia calcinat el pols de la carretera que al esser xafat per la Vermella s' alçava en volutes de nugolada esparcint-se per tot arreu.

Apleguí a la venta del coll ben assedegat. La porta del hostel era entornada i adintre havia una frescor de terra mullada; un estol de mosques revolava al indret del

raig del sol que per entre les ventalles entrava, i un gos dormia bocaterrosa en la penombra, acullit pietosament desde l' hora migdial.

—¡Bon vespre!—cridí a mitja veu, temerós de trencar la solemne quietut de la casa.

—¡Bon vespre!—repetí, i el gos, feu un soroll, es tornà a dormir. No ningú me contestava.

Llavores, ja més acostumat a la mitja llum de la cambra, vaig vore com a un racó, era una botija penjada d' un fill d' aram, que baixava del elevadíssim trespol. Avanci prest i beguí freturós de l' aigüa cristallina.

—¡Bon vespre! vaig cridar ara ja més for, i el mateix silenci conventual me respongué.

Decidí eixir, i al temps de franquejar el lllindar, entrà en la casa un gat gord i ben courreat, portador d' un aucell entre les dents, que adhuc tenia les tremors de la mort.

Me donà fret la visió. I impulsat per la lectura de Victor Hugo, m' assegüí a un pedris a filosofar sobre la meua vida passada... I terminí: jo també he segut un aucell empresonat a les urpes de l' Acracia i fins en aquella tarde ho era pel recort de la Comedianta.

¡Ella! ¡Cada volta que la nomenava, m' encenia la passió!

¿On estaria la dona mia, la de llavis vermells i ulls de color de mar? ¿On estaria la dona de carns de venusor, la d' espasmes de foc? ¡Oh, la Comedianta, que has filtrat ton esperit al meu esperit! ¡Pren pietat d' amor per a qui tan sols viu del teu recort!

Comedianta que eres bàsem, ¿on est?

El sol, llavores, ja era fora del horitzó, i la foscor de la nit començava a escampar son vel. Les estrelles apareixien amb les diamantines llums, i la lluna, redona, blanca, com un llir, s' elevava majestuosa des de l' Orient.

Prenguí la brida a la Vermella, que estava a poques passes, i retornant a la carretera, pugí a caball per a tornar al hort versallesc de Xàtiva, fruit de la frescor de la nit.

Devallava. A una de les revoltes de la carretera, que per alcançar el coll ve forçat a fer aquest port de l' Olleria, la Vermella s' asustà i començà a encabritar-se: havia vist el fars d' un auto que, amb rapidessa, pujava la costa.

—¡Vermella!—Pero l' egua, més asustada llavores per el ruido del motor, seguia donant salts per tirar-me. Jo, bé que 'm defensava, pero a la fi vulguí apear-me per no esser atropellat pel auto que, no obstant haver vist l' accident, no 's deturava, i caigüí a terra, mentres l' egua, saltant, tirava coses, i el auto parava front a mi.

—*Señor, señor, ¿qué se ha hecho?*—digué el xofer, baixant del cotge.

M' aixequí ràpid, i al grup s' incorporà un senyor de mitjana edat, elegantment portat, que m' oferia aigüa d' un dlpóssit frigorífic, tot dient-me:

—*¿Se hizo daño, caballero? Tome, beba y utilice el coche para llegar a su destino.*

—*Gracias*—diguí jo corresponent a la falaguera atenció del senyor—. No era res; la bestia s' havia espantat al eixir de la revolta i veure l' auto tan prop. Jo estava ilés.

I dient açó m' arrimí a la finistreta del vehícul, puix una senyora que 'm mirava atenta, tractava d' amagar sa faç amb lo vel de viatge, i es retirava a lo més fons, sense apartar la vista de mi.

Jo coneixia aquestos ulls de tan dolç mirar. I mirant-los fixament, exclamí:

—¡Comedianta, Comedianta!

—¡Godofred, per Déu, aparta!—digué la senyora tota confosa; i llur veu, igual a la de la meua gentil dona, renovà la passió d' amor que per ella sentia.

—¡Comedianta! ¡Tu ets la Comedianta!

El senyor que l' acompanyava, esguardant-me amb gelosia, li preguntà:

EL CUENTO DEL DUMENGE

—¿Quién es? ¿Le conoces?

—Sí, recuerdo haberle protegido. Es un «filósofo» fracasado.

¡Oh, qué bofetà més tremenda! ¡Oh, quin flagell! ¡Aquesta mentida destroçava la meua ànima! No, protecció, no; almoïna, no. La teua amor me dares. L' amor que vull que 'm dones altra volta...

—Està foll—digué ella tota enutjada.

I el senyor digué entre amable i contrariat alhora:

—Señor; aquí es Mary, una artista de fama mundial. Retiraos, y buenas noches.

I pujant al cotxe, digué al xofer:

—A toda velocidad.

Vaig tindre un segon de llum al meu servell, enfosquit per la troballa. Ràpidament cerquí la Vermella, i ans de saltar a caball, l' auto arrancava la marxa. El xofer me digué:—¿On vas, foll?—I la meua contestación de:—¡Al infern!—ja no la pogué oir.

La Vermeïla duïa un trot de follia. M' havia comprés, l' animalet: correr, volar, parlar-li, i parlar-la, i matarla, si no assolia la seua venturosa amor.

Era una carrera de mort; deixaven darrere camps i arbres que pareixien bruïxes d' aquellarre que s' allunyaven de nostre camí. El meu sombrero volà al aire.

¡Hala! ¡hala! i la Vermella corria sudorosa darrere l' estel de pols que l' auto elevava. ¡Hala! ¡hala! i pareixiem juguïnes del Destí. L' auto s' allunyava, s' allunyava... i jo, esperonant la Vermella, intentava fer-la correr més i més. ¡Hala! ¡hala! L' animalet no tocava potes a terra; la bromera li se 'n eixia de la boca. I al aplegar a una pendent, li mancaren forces a la Vermella, i caigué a terra; jo, llançat al aire, perguí el coneiximent...

¡Caritat!

Quan despertava, entraren a la cel·la on m' aculliren caritativus els frares caputxins de San Frances, residents a l' Olleria. Al descloure 'ls ulls, puguí vorer al prior de la Comunitat i a llur acompanyant, que a més de les oracions, m' aplicaven paraules de consol i paternitat, al temps que 'm feen pendre aliments i metzines.

—¿Cóm s' encontra, fill meu?—me día amorós el prior.

Jo extranyava aquella cambra, aquelles mans amics i aquella mena de parlar. L' últim que recordava de la dol·lorosa aventura, era la furienta carrera per alcançar la Comedianta, i el eixir pel aire des de 'l llom de la Vermella, quan tota mullada de sudor pareixia volar.

Després...

Me ho contaren els frares.

Quedí a un costat de la carretera, a quatre passes de la Vermella, al mig d' un rodat de terra sangonosa. El cap tenial obert, i trencat el braç pel húmer. Pel camí, i en direcció a l' Olleria, anaven dos frarets amb la mula del convent, i al oir el roïdo d' un auto, s' apartaren porucs, ficant-se dintre un bancal. Hom santiguaren per si la Mare Diablera ocupava el cotxe!

Continuaren els frares el camí, i gran sorpresa els donà, quan poc després me veren desangnant-me. Caritativus, me prengueren de terra i em posaren sobre la mula, i com el poblat era lluny, i la venta del coll oferia poc asil, me tralladaren al convent.

Aquest m' acullí amb veres ganes de curar al malalt i el pare prior, de força intel·ligència, prengué 'l càrrec de escudrinyar ma vida, que per altra part enjamai li neguí, i feu el propòsit de mostrar-me verament i clara l' organització de la Comunitat, çò que més semblava al socialisme i adhuc al comunisme. I les seus paraules germanivoles i falagueres es filtraven al meu servell, fent agradoses les llargues jornades de

EL CUENTO DEL DUMENGE

convalescència. Jo 'm passejava pel jardí duent el cap envenat i el braç dintre una canal d' alabastre voltat de gasa; o be m' asseguia a la biblioteca tota plena de cabdals voiums. El pare prior m' acompanyava per totes bandes donant-me explicacions científiques que la conversa proposava, i alhora em saturava de patriotisme al relatar diversos passajes de l' Historia de Valencia. Llavors me narrava la vida de qualche benaventurat, que a la seua joventut no foren més que fervents apassionats del sensualisme. Quants n' eren deslliurats de la vida mondanal, solsment per contemplar l' imatge del Crist al Gòlgota.

Quant més encisat l' oia, era quant exclamava:

—Els socialistes del segle novólen comprendre 'l socialisme dels convents. Çó és un ver comunisme, Tots treballem per a tots i ningú toca cap diner, si no és l' administrador, per la relació que ham de tindre amb la societat de fóra. Aquí, el sastre que ens cus l' hàbit, els llauradors que treballen l' hort i el jardí, el sabater que fa les sandàlies i el barber i el sacristà, entre altres, tots fan feina i tots mengen sense necessitat de la moneda. El sabi que escriu i estudia a la biblioteca o al gabinet de Física i Química, el literat que fa versos i tradueix óbres dels clàssics, l' artista que pinta al óli, els oradors que preparen llurs sermons per evangelitzar l' humanitat, tots, tots se dediquen a les seues diverses especulacions del esperit, despreocupats en absolut del valor de la moneda, de la quantitat del guany. L' administrador és qui para conte de les necessitats del convent, i com no vivim isolats, sino que la nostra religió te diferentes cases, ens ajudem mutuaument, procurant que no manque rés de lo precís.

Per maravella, se retira a un convent algún senyor de folgada vida i capital greixut; no obstat, si açó es de vé, aquí dentre cumplix lo que marca la ordre i resta fus entre 'ls demés germans de vida comunal i cristiana.

Frai Arnau, el vostre metge, és el cas que avanç día; i aquí el tenim amb un formós renom pel mond, vestint una tela basta: Deu sab quin desengany ens l' ha portat al convent.

¿Que d' on es trau el capital per viure aquí tants de frares? ¡Hens-ací el gran miracle! Jo, com a prior, vinc a ser com el «President» d' aquesta petita «República», i tot el dinamisme de l' organització i l' hisenda, passa per les meues mans; i com

EL CUENTO DEL DUMENGE

l'obediència, lo que diríem en un quarter la disciplina, és sagrada, mane pel reglament sien celebrades misses, pronunciats sermons, obertes les escoles, atmeses almóines, editades óbres d' art, de ciencia, de teologia, i administrades les finques que algún germà nostre dugué al entrar al convent. I jo, que soc, com es veu, el cap de la Comunitat avuí, seré, si Deu vol, al finir el càrrer, o un químic, o un llaurador, o un sagristà.

Aquesta es l' Igualtat ben entesa, l' igualtat cristiana, la que Jesús-Deu ens va ensenyar.

Vosté que ha format part de l' actuació socialista del mond, podrà jusgar; vosté que ha format part d' una lliga secreta anarquista, podrà dir si és just incitar al crim. Les Juntas Supremes de l' Acràcia, sempre resten a la penombra d' un soterrani, mentres fan eixir a la llum del sól al que, negligent o saturat d' ideal anàrquic, es declara botxí dels seus germans.

¡No és just, per tant no deu esser!

I el prior, de Falaguera veu i dicció encisera, me deixava enfousat en los meus propis pensaments, i poc a poquet m' anava convencent de que sols dintre la religió de Jesucrist hi han solucions d' ordre social i balsem per a la dolor d' un desengany d' amor.

Mercés als esforços del doctor frai Arnau, jo me curava ràpidament. Un dia me preguntà:

—¿On anirà quant ja estiga bó?

—No sé.

—¿La policia seguirá buscant-lo?

—Es possible.

—¿I aquella artista, voldrà atormentarlo més?

—¡Ah! ¡La Comedianta ja no trobarà gentil a Godofred!

—Desengany és. ¿I els amics, els ácrates, la junta secreta que l' envià a la Russia...?

—No; no. Aquestos son los meus enemics d' ara. ¡Me mataríen!

—¿Llavors, qué fer?

—¡Aixó! ¿qué fer?

I al vorer que jo plorava, me digué insinuant:

—Resignació. Quant l' amor ferix de mort, quant els companys fan traició, quant la justícia humana no compren l' apeniment, hi ha que esguardar la Justicia Divina que ho perdona tot, si una vera confessió purifica la consciencia ..

¡Consciencia! Per primera vegada oia parlar religiosament d' ella i m' estranyava aquest caient. ¿I qué seria la consciencia? Sabia çó que és amor, patriottisme... pero, consciencia.

I el prior, amatent, me ho explicà.

Prec

Decidí quedar-me al convent, ja que no 'm calia altra cosa mes que el descans del esperit. Pero allí, aprop d' on fon l' encontre d' ella, no convenia a la meua pau. Amés, els frares tots coneixíen part de la meua aventura; i el pare prior, després de convenut de que jo tenia redempció, de que casi era olvidà aquella que traí la meua amor, me traslladà de residència. I ací, on m' encontre omplint aquestes quartel-les de recorts, és on la vida va desgranant-se amb una quietut solemnia: Pero set anys que aquestos arbres floreixen, i sét anys que les llagues del meu còr s' obrin per el virus que aniquila la meua sang. No obstant, vixc tranquil.

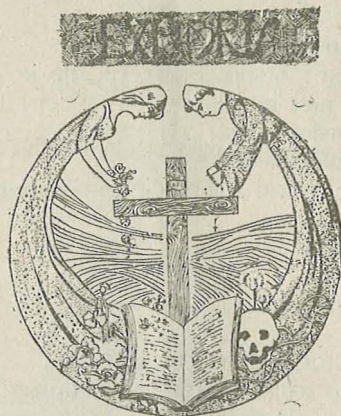
Quartel-les, perdoneu sia embrutada la vostra blanca faç amb la narració de la

EL CUENTO DEL DUMENGE

meua aspra vida; no malaíu en jamai a qui en vosaltres ha trobat repós; sobre la vostra blancor passen les hóres dels recorts atormentadors; siau benigues amb mi.

I prec, que tot aquell que tinguera a be escudriñar aquestes sangonoses retjes, enlaire una oració per el frare Godofred. I que aquell que contemple la efígie de la Comedianta, recórde que llur cór anima la flairor que atrau i el ganivet que mata. La Comedianta és un enigma. No la malaíu, pero no la esguardeu: vos acaronarà, pero vos farà perir.

¡Sant Crist de l' Agonia, perdó!

Salvador

Valencia 1915.

Imprempta Valencianista, Miñana, 7 y 9, Valencia

desgracia de tindre masa dinés, gracies a les ensenyances de la vida, sabé ser feliç en mig de sa riquesa.

¡Si feren alguns rics com el protagoniste d' esta película, qué dixosos serien!...
¿Es de veres o no, lector?

JOSEP MONTORO TORRES.

L' idioma valencià a les escoles, per Carles Salvador

Publicacions de la Unió Valencianista Regional

El culte mestre nacionalista de Benassal, En Carles Salvador, acaba de publicar un fullet, qual títol és el que encapsala aquestes llinies, i en ell que es conté la conferència pronunciada per el mateix en l' Associació provincial de mestres oficials de Castelló.

L' esmentat treball constituïx una mostra eloqüent de l' exquisida cultura i ferm patriotisme de l' autor, que en cites molt oportunes i en raons incommovibles va descapdellant el tema fins a portar al convenciment de la veritat de la seua tesi: la necessitat de que a les nostres escoles es fasa l' ensenyança en valencià, no ja per un patriòtic desig de revifar l' esperit d' un poble decapçut, sino per si es vol, realment, que aquella resulte profitosa.

Consta tan erudita llavor de sis parts: En la primera, titulada «Dos paraules», a manera de pròleg, es fan totes les salvetats possibles per a posar-la a cobert de prejudicis espanyolistes i col·locar-se en la regió serena de la ciència; en la segona, «El problema pedagògic» es planteja aquest en tota sa cruesa, fent vore l' absurd que representa «voler dependre una llengua extranya abans que la llengua materna, és tant com voler pujar a cavall abans de saber acaminar»; en la tercera, «El fet biològic», s' estudia

tal com es dona en nostre volgut reialme, tot documentat de dades interessantíssimes per a l' aclariment de la qüestió; en la quarta, «Dualitat de llengües», es proposen les atinades solucions de l' autor; en la cinquena, «El mestre preparat», es parla de la prèvia preparació des de les Normals, i de l' instrucció dels mestres oficials i particulars que ja regenten escoles, amb el fi de trobar el més ràpid i pràctic dels camins per arribar a tan necessària reforma, com també de quant d' orde pedagògic es relaciona amb l' assumpte (mètodes d' ensenyança, llibres, curssets instituits a base de les vacances escolars, etc.); i en la sisena, «Acabament», s' establixen les «Conclusions», que formen un resum tan breu com raonat de la matèria exposada.

L' interessant conferència mereixerà les més grans lloances dels valencianistes i fins dels doctes, puix treballs com el present no sols servixen per a acreditar un moviment, sino per a estimular el progrés cultural de nostra pàtria.

Donem l' entusiasta enhorabona al seu autor, En Carles Salvador, i li agraim molt de veres l' eixemplar que ens ha dedicat tan amablement.

AL PÚBLIC

Tot bon valencià deu tindre en sa Biblioteca la colecció d' «EL CUENTO DEL DUMENGE», verdader manantial de cultura valenciana.

Les joïes més preuades de nostre teatre antic i modern, junt en les literaries produccions de nostres més afamats cuentistes, fao, d' «EL CUENTO DEL DUMENGE», la publicació més amena i valenciana.

Colecció d' «EL CUENTO DEL DUMENGE» any 1914, luxosament encuadernat 10 ptes.

»	»	»	1915,	»	»	10	»
»	»	»	1916,	»	»	11	»
»	»	»	1917,	»	»	11	»
»	»	»	1918,	»	»	11	»
»	»	»	1919,	»	»	11	»

El sis anys complets i encuadernats, 50 pessetes.

De venta en esta Administració i en la Plaça de la Reina, número 14, quart pis.

La encuadernació gratis

El que tinga tots els eixemplars d' EL CUENTO DEL DUMENGE publicats durant l' any 1919 i vullga alcançar la encuadernació absolutament gratis, deu presentar-los en esta Administració, Gran Vía Marqués del Túria, 36, tercer, de 10 a 2 i de 4 a 7.

Els efectes de la encuadernació gratis caduquen el 31 de giner.

FORN DE SANT FRANCESC

:: :: Baixada de Sant Francesc, 28 :: ::

Ninguna casa aventaja a esta en

CANTITAT, CALITAT I VARIETAT

DE DOLÇOS I PASTES

Les ensaimades, els cocotets i el Postre Marí, són especialitats que han donat just renom a esta pastisseria. Els seus escaparatés són un Stock de golosines.

TALLERS TIPOGRAFICS

DE

“LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA”

Llibres - Follets - Periò-
dics - Revistes - Tarjes
- - - Membrets - - -

- Talonaris - Factures -
Prospectes - **2 cat Salva**
- Cartells - Circulars -

FOTOGRAFAT BICOLOR TRICOMIA